

А.І. ЯКОВЛЄВ, М.В. ЧЕРНЕНКО

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

РОЗВИТОК МЕТОДІВ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННІ У ТНК

© Яковлєв А.І., Черненко М.В., 2019

Розвиток міжнародних економічних зв'язків, в тому числі розширення діяльності ТНК потребують визначення методів оцінки їх діяльності. Однак засоби розрахунку при цьому у теперішній час розроблені недостатньо [1],[2],[3] та ін., що потребує їх подальшого розвитку.

Мета доповіді полягає у розробці засобів визначення ефекту участі вітчизняних дослідників – підприємств в ТНК.

Результати досліджень. В цілому величина ефекту від транснаціональних інноваційних розробок визначається на основі широко розповсюджених у світовій практиці показників таких, як чиста поточна вартість, її коефіцієнт, внутрішня норма доходності, строк окупності інновацій. Однак мають місце і певні особливості при виконанні відповідних розрахунків.

Одна з них полягає в тому, що розрахунки за готовий продукт у різних країнах проводяться або в загально прийнятій міжнародній валюті в умовних одиницях (у.о.) – в доларах США або в національній валюті з перерахуванням її в одну з міжнародних валют, прийнятих у міжнародному обігу. Тому сумарний ефект у валюті Е за реалізовану в інших країнах власної продукції являтиме собою подвійну суму з урахуванням кількості використаних валют і валютного курсу у різних країнах. Слід враховувати також додаткові витрати на пристосування даної продукції до місцевих умов. Вони включатимуть як додаткові капітальні витрати, так і поточні – навчання персоналу і т. ін. Вважаємо, що інші капітальні витрати – на придбання товару і т. ін. увійшли до величини ефекту – E_{ij} . Відповідно

$$E = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m (E_{ij} - Z_o) \quad (1)$$

де E_{ij} – ефект від продажу товару в i -й країні при розрахунках у валюті даної країни з переводом її в найбільш поширену валюту j – умовних одиниць (у.о.), n – кількість використовуваних валют, одиниць (од), m – курси національних валют по відношенню до міжнародної валюти, од. Z_o – додаткові витрати, пов'язані з пристосуванням імпортного товару до місцевих умов тис. у.о.

При розрахунку у більш розповсюдженій валюті складова формули (1) спрощується до $\sum_{e=1}^k E_{ie}$

де E_{ie} – ефект від продажу e -того товару у i -ій країні, тис. у. о.; k – асортимент проданих товарів, од.

Інша особливість полягає, що на міжнародному ринку, частіше ніж на внутрішньому, надходять нові, більш конкурентоспроможні товари і ефект від реалізації товарів конкретної фірми, що надійшов на ринок раніше, зменшується за період життєвого циклу товару. До цього призводить також, безперервна наукова технічна революція, постійне зменшення попиту на ринку попередніх товарів. Такі особливості покладені у формулу, яка наводиться у доповіді, зокрема, період заміни випуску існуючого товару на новий, більш прогресивний.

Зростання обсягу продажу товарів на зовнішніх ринках сприяє також підвищенню рівня фінансової стійкості підприємств-виробників, покращенню показників використання активів, в тому числі, основних та оборотних коштів. Це, зокрема сприяє зниженню поточних і одночасних витрат, і відповідно, підвищенню прибутку.

Зростання обсягів випуску продукції впливає не тільки на підвищення комерційної ефективності суб'єктів підприємництва. Матимуть місце також переваги для населення та держави. Переваги для населення полягають у збільшенні виплат заробітної плати трудівникам. Переваги для держави складатимуться із збільшення суми податків від фізичних та юридичних осіб, а також

зростанні величини споживання домашніх господарств при збільшенні доходів родин. Це також призводить до зростання податків при продажі товарів населенню.

Однак розвиток ТНК привів і до негативних наслідків. Це сталося, тому, що керівництво цілого ряду компаній зосередилось в руках одного відсотка міжнародних олігархів, які розглядають ТНК, як засіб одержання над прибутків. Це позначилось, зокрема на погіршенні економічних показників цілого ряду країн, в тому числі США. Вони полягають у зменшенні кількості власних робочих місць, зменшенні заробітної плати власним висококваліфікованим працівникам, зменшенні прошарку висококваліфікованого персоналу та ін.

Тому необхідно віддати пріоритет національним інтересам. На це націлюють і вітчизняні фахівці В.М. Гесць [4, с. 35], та ін. Однак нам треба враховувати сучасний стан української економіки і гіпотетичні можливості її стрімкого зростання без закордонних вливань. США залишається високо конкурентною та найбільш науково-інноваційною державою. Про це свідчить той факт, що в 2013р. із загальносвітових витрат на дослідження і розробки у 1671 млрд дол. внесок США становить 457 млрд дол., або 27 відсотків. У той же час у бюджеті України на 2017 рік передбачено на науку з державного бюджету всього 0,21% від ВВП. За таких умов частка нематеріальних активів у собівартості української продукції у 20 разів нижче, ніж в економічно розвинутих країнах. Тому є необхідність у створенні спільних підприємств із залученням передових інноваційних технологій. Для цього слід заохотити іноземних інвесторів вкладати гроші в Україну шляхом надання їм відповідних пільг.

У той же час, необхідно звернути увагу і на захист вітчизняного виробника. Наприклад, з України вивозиться сира деревина, алюмінієва сировина, а з за кордону надходять дорогі готові товари, вироблені з української сировини. Це зменшує обсяги виробництва вітчизняних суб'єктів підприємництва скорочує відповідні робочі місця. Щоб запобігти цьому потрібна відповідна державна політика. При нестачі вітчизняних товарів аналогічних зарубіжним, слід видавати держзамовлення на їх виробництво такої продукції на українських підприємствах. І тільки після цього дозволяти відправляти подібну продукцію на експорт. Вводити штрафи для порушників, позбавляти їх права на кілька років отримувати державну підтримку, провадити раціональну товарно-регулятивну політику.

Слід також активно працювати з міжнародними організаціями, в тому числі з МВФ. Його представники зобов'язують Україну поставляти за кордон певну кількість сирової деревини, виходячи з міжнародних норм. Однак слід пояснити, що при нинішній економічній ситуації в Україні це призведе до подальших її негараздів, в чому не зацікавлені ні Європейський союз, ні МВФ.

Запропоновані засоби визначення ефекту від участі українських підприємств у транснаціональних компаніях (ТНК). Рекомендовані методичні засади визначення переваг при зростанні ступеня використання активів при цьому.

Розглянуті загрози, які мають місце при діяльності ТНК. Надані рекомендації по їх усуненню або зменшенню. Подальший розвиток полягатиме в розробці відповідних чисельних залежностей.

1. Федоренко Н.І. Аналіз ефективності експортних та імпорتنих операцій / Н. І. Федоренко / зб. Наукових праць «Глобальні та національні проблеми економіки». – Миколаїв, Нац. Університет ім. В.О. Сухомлінського, вип. 10, 2016, с. 120-123.

2. Вічевич А.М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності / А.М. Вічевич, О.В. Максимчук. – Львів, Афіні, 2004. – 140 с.

3. І.А. Семенов Економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності акціонерних товариств / І.А. Семенов, А.Г. Семенов «Економічний вісник Донбаса». – Донецьк, № 4, 2009, с. 54-59.

4. Гесць В.М. Чому знову настав час починати спочатку / Економіка України. К. : Мінекономірозвитку, Мінфін, НАНУ, № 5/6, 2017 – с. 31-38.